

1928

برنجی جلد

0534

tehran

12

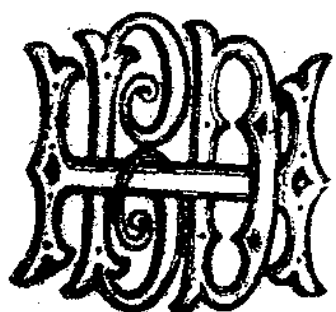
خان بیلگیسی مجموعہ سی

خان بیلگیسی درنکی عمومی مرکزی طرفندہ نشر اولونور

مدیری :

ضیاء الدینہ فخری

خلق بیلگیسی درنکی کاتب عمومیس

آنقرہ

1928

یرلرک و برابر یشادقلری خلقلک خصوصیتلرینی تدقیق ایدرلرسه، درنلکک چوق شموللی و کوچ اولان وظیفهسی، بش اون سنه ظرفنده ایجه قولایلاشیر.

اساساً یکی تورکیاده، اجتماعی انقلابمزلک ال طبیعی مرشدلری معلملر اولاجقدر، معلملر، یالکیز بولوندقلری یرک چوقوقلرینی یتشدیرمک ده کیل، خلقلک روحنی ده مناسب وسیله لرله ایشله مک وظیفه سیله مکلف درلر. خلق ایله یقندن تماس ایتک و خلق اوزرنده مؤثر اولمق اوزره ده کنیش و بارز بر پروغرامله صحنه یه آتیلیمسی ایجاب ایدن تشکیلاتلردن بری، تورک اوجاقلری در. مملکتک هر طرفنه یاپیلیمش بولونان تورک اوجاقلرینک ال مهم وظیفه لرندن برینی خلقجیلغک ایشته بو عملی قسمی تشکیل ایتلی در.

صوکر ابلدیهرک و شهر امینلکلرینک، خلق تربیه سی نقطه نظرندن یابه جق پک چوق ایشلری وارد در. ایشته، بر طرفدن دولت و دیگر طرفدن خصوصی تشکیلاتلر مختلف نقطه لرندن چالیشهرق خلق اوزرنده مؤثر اولمغه و خلقی اویاندیرمغه چالیشیرلرسه آنجق اوزمان اجتماعی انقلاب، تام معناسیله، کوکلرینی طوپراغه صالمش صاییلیر.

باش انقلابجیلر مز، یارینک آدملری در. بز، دونک انسانلری اولمقدن بر تورلو قورتولامیورز. حالبوکه انقلاب منور کتله دن - حقلی اولارق - یارینک آدملری اولمقی طلب ایدبیور. بو کونکی پروغرامسز بوجالامه لر، و «سوزده خلقجیلق» لر ایشته هپ بو «دونک آدمی اولمقدن قورتولامه مق» بلاسی در.

D. R. HALİL FİKRET

✻	HALK BİLGİSİ VE MİLLÎ BİRLİK	✻
---	------------------------------	---

عصرک بشری مفکوره لری آراسنده ملی و انسانی اولانلرک بربرینه نه قدار صیقی بر صورتده باغلی اولدینی آشکاردر. برزمانلر ایچون خیال اولان انسانیت، بو کون مختلف تظاهرلریله کنیدیسی کوستره ن و آدیم آدیم یوروپهن بردوشونجه در. جامعه حیاتنک ال کنیش وقاریشیق شکلی اولان ملیت، عصر مزده، بودوشونجه یه کیدن یولک کچیلیمسی لازم برکچیدیر. بوکچیده درکه جمعیتلر، بئلکلرینی بولویورلر و ملیتک عدسه سی ایچندن انسانیتی ایجه کورمه ک آلیشیورلر. برقسم ملتلر بر ایکی عصردن بری بوکچید اوزرنده درلر. بوتون کوجلرینی، ملی وارلقلرینی یوغورمغه چالیشمقده درلر. عاداتا

انسانیت دین عضویت ایچنده کوجلی ، قوتلی ، صاعلام ، بیلکلیرینی مزروب دویمش برملی حجره اولغی امل ایدینمشلردر . بو امل ، بر قسم ملتلر ایچون آز وجوق حاصل اولمشدر دینه بیلیر . بر قسملری بوغایه یه طوغرو کیدیورلر . کنج تور کیده بونلرک ایچنده ، عصرلرک اهللریله دولو تاریخی قبادقن صوگرا ، مدنی عالم داخلنده کندیسنه مخصوص اک یوکسک واصل موقعی آله ایتمک ایچون بوتون وارلغی ایله چالیشمقدهدر . ملی مفکوره یه دوغرو اولان بو چالیشمه ایشنده « خلق بیلکسی » اوکا نصل بر یاردیم یاپایلیر ؟ بو صورغویه ، بویازیمزده جواب ویرمکه چالیشه جغز .

ایلکن موضوعمیزک مفهوملرینی بر برندن آییره رق برر برر آیدینلاته لم :

I . — خلق بیلکسی ؛ خلقک ماده و معناسنی بوتون کنیشلک و ده رینلکی ایله بیلدیرن بر آراشدیرمه ساحه سیدر . بوماهیتی ایله اوکا بیلکلیرک قانوزی دیمک قابلدیر . عامی و ابتدائی اولان ، بو کونه قادار کندیلرینی محافظه ایدن بوتون بیلکلیر اونک دائره سندهدر . او ، بزه ، عصرلرک کتیردیکی ابتدائی مدنیت انقاضنی ، جانلی بر صورتده کوستریور . اونی بیلیمک ، تاریخی اولدینی قادار ، دها زیاده یاشایان و دوزه لیلیمه سی دیله نن حالی آکلاته جقدر .

II . — ملی برلک ؛ معین جغرافی حدود داخلنده ، معین تاریخی شأنیت ایچنده یاشایان بر ملتک ملی مسأله لره عائد دوشونجه و دو یغولرده کوستردیکی برلک ، باغلیق قدر . اورته زمانک دینی باشقه ، دیلی باشقه ، حرثی باشقه جامعهلرندن قورولش ملز دولتلری برینه ، شممدیکی زمانک دیلی و حرثی بوتون ملی دولتلرینی کورو یورزه . بوراده اساس ، ملی برلکدر . قومی ، عرقی تمللردن واز کچیکز ، بوتمللرک اوزرینه قورولان ، سودیریجی و قایناشدیریجی قدرتیله فردلر آراسنده کی قوم ، عرق ، دیل آقیریلقلرینی ازاله ایدن ملی حرث ، بو برلکک ئوزیدر . ملیت بو ئوز ایله یاشایه جقدر . بر برندن آییره رق تعریف ایتدیکمز بو ایکی مفهوم ، بر برینه باغلانیدینی زمان آرالرنده بر سبب و نتیجه مناسبتنک تحدث ایتدیکی کورولور . هله مملکتمزى آله آله رق ، اونک قارشیسنده باغلامه یی یاپارسه کز ، ایکی مفهومک یکدیگریله اولان باغلیلغی دها لزوملی بر صورتده کندیسنی کوستریور . اوزاقلره کیتمکه لزوم قالمادن ، کوزلرمزى آنادولونک اوج طرفلرینه چویرمه دن اول تورکلکک اک قوتلی منطقه سی اوله رق بیلدیکمز (آنقره) نک شو یاقیننده کی (حایمانا) بی دوشونکز ، اورادن کلن بعض کویلیلر و عشیرت زمره لری اوزرنده بر آن قفاکزی اشغال ایدیکز . اوزرنده سوز سویمک ایستدیکمز

موضوعك اهمیتی ودرینلکی هان آکلاشیلیر. مملکتک الهم دردلرندن برینک، آنادولوده دیلی، دوشونجهسی و دویغوسی بر اولان بر ملی کتله کورمک اولدینی شبهه سزدر. جمهوریتک سیاسی و اداری تشکیلاتی، بواشی لایق اولدینی درجده پنجه مش، مهمسه مش و یوللرینی آرامغه قویولمشدر. شوقادار که او، بواشده یالکز قالمالی، مملکتک عام و حرث تشکلری، منورلری کندیسنه یاردیمچی اولمالیدر.

هر هانکی بر مسأله نك دوشونولوشی، بر تأثیر یایمق، اونك صلاحی الله اتمک دوشونجه سندن متولد ایسه، بونک ایچون ایلکین شوکادقت ایتلی یز: تأثیر یایمق ایستدی کمز ساحه یی، علمک اصولی ایله کورمک، اونی کندی سزیش و دویوشلر مزدن اوزاق، اولدینی کبی کورمکه چالیشمق. خلق بیلگیسی، بو اصول ایله یورودکجه، مقصدینی تأمینیه موفق اولاجقدر. خلق بیلگیجنک یاپه جنی بو نفوذلی مشاهده لری تثیت ایچون، جغرافیادن و قارتوغرافیدن استفاده اتمک ممکندر. بیلکیچ، کزدیکی و کوردیکی منطقه لری آرامش، دارامش دینی یاشایشی، لهجه لری، ماصاللری، دستانلری، اقتصادی چالیشمه عنعنه لری و شکللرینی، حقوقی و اخلاقی عادتلری کوی کوی یوقلامش، غرافیکلرله، اشارتلر و شخصی رمز لره، کزدیکی ساحه نك مفصل خریطه سی اوزرنده تثیت ایتمش. اکر تدقیق علاقه سی، یالکزجه نظری و حسی قالمیه جق، بو علمی یوقلامه نك صوکنده ملی تربیه، خلق برلکی نامنه حرکت کچمک ایسته یه جک ایسه بواش، آرتق کوچ دکلدرد. زیرا طبقی، دشمن جهه سی خریطه سی واسطه سیله آدیم آدیم نقطه نقطه بیلان بر ارکان حربیه وضعیتنده در. آئنده کی فولقلور خریطه سینه باقر باقار، هانکی کویک، هانکی قبیله و عشیرتک دها چوق حرثی تمثیلیه محتاج اولدینی، آئنده کی ملی تمثیل عنصرلرینک و واسطه لرینک هانکی نقطه لره و گوشه لره تکشیف ایدیه جکنی آکلار. ملی تربیه یه ضد عنعنه لره و خرافه لره، ملی دیله آیقیری شکله تظاهر ایتمش ادبی و بدیی شکللرک زره لره بولندینی کوردکن صو کرا آئنده کی تربیه قدرتی طارتار و اوکا کوره حرکت ایدرد. مختلف وضعیتلره کوره مختلف روللر طاقتمق کر کدر. مثلا دیاربکر محیطنی دارامش بر خلق بیلکیچی، طبیعی، از میر و حوالیسنی آراشدیران بر خلق بیلکیچی دکلدرد. اولکیسی دها باشقا منظره لر قارشوسنده در. بو منظره لره رنگلرینی و چیز کیلرینی دیکشدرمک احتیاجنده در. ایکنجیسی ساده جه، زمینی حاضر بولاجقدر. خلق بیلگیسی درنکی، دوشونجه مه کور، بویوک بر مملکت ایشی اولان ملی تمثیل مسأله سنده حکومت قوتلی بر یاردیمچی اولابیلیر، حکومتک داخلیه و معارف شبکه لرینه اتنولوژیک

و فولكلورىك خرىپەلەر و يردىلەر، ياپىلاق تىمىل ايشارىنە عائد علمى اساسلارى و يوللارى كوسترەن راپورلار، مۇخرەلەر تەقدىم ايدىلەر. بو مقصد ايجىن درىك؛ بر حرث اركان حربىيەسى رولنى اوينايەرق تور كىەك مەنوى منظرەسى، مەين بر زمان ايجىندە و مەين پەرەراملەرە طارايەرق اجتماعى وضعىتى كوسترير خرىپەنى بر آن اول ائدە اتمەكە چالشماليدەر. بوجشىد بر چالشمە، طىبىي قولاي برشى دكلدر. هرشىدن اول بر زمان مسئلەسى، بر تىكنىك و اختصاص مسئلەسى و نهايت پارا مسئلەسىدەر. فقط بونلرەك ھېسەنك باشىندە، ايشك مەنا و ھىجانىندەكى قدسىلىكى قاورامق فلسفەسى كلىر. بو فلسفە ايلە ادارە ايدىلەك درىك فعالىتلىرىنە جانلى بر نمونە اولق اوزرە مثلاً آنقرە اوزرندە بر چالشمە تشبىئى چىزەلم:

خلق بىلىكىسى آنقرە و محيطى اوزرندە چالشمق ايجون ايلكىن؛

A — جغرافىيە، خرىپە، تاريخە باش وورماليدەر. آنقرەك مادە و طىبعىتى كوسترەن بر خرىپە بولورز. بو خرىپە اولدۇق مەفصلدر. خلق بىلىكىسەك يووالرى اولان كويلرى آچىقچە كوسترمليدەر. صوكرا:

B — بو خرىپە اوزرندە عرقى، قومى، عشىرى... ياشايشى تىبىت ايتىلىز. آنقرە و محيطىك فلان منطقەسىندە فلان عرقە، قومە منسوب عشىرتلر، قىلەلر كورپورز. فلان طرفدەكى قىلەلر نىم كوچبەدر، تورك اولانلرىنەك بويلرى، اويماقلىرى و آدلرى شونلردر... حاصلى قانە، صوبە، صوبە، بويە... عائد بىلىكىلر امكان نىسبەتندە، بردن كوزە چارپەجق اشارتلىر و رمزلەرە، آكلاشىلمايدەر. نهايت:

C — بو منطقە اوزرندە مىلى حرثك بوتون داللىرىنە مخصوص بىلىكىلر آراشدىرىلەر، تورك دىلەك ياشادىغى يرلر، باشقە دىللەرە برابر ياشادىغى يرلر، ھىچ ياشامادىغى يرلر، مثلاً آياشە، حايما نادە، قلەجكە... اسكى مىلى دىستانلرەك ايزلرىنى صاقلان ماصاللىر، تاريخى مەلومات و ىرەن و مىلى روھى، شكلى و موضوعى ايلە ياشاتمغە خدمت ايدن تور كولر و شعرلر... الخ يوقلانملى، خرىپەك بيان چرچىوہلرى ايجىندە قىصە نوطلرە كوسترملى؛ توركو، بىستە، شاعر، رقص... آدلرى، عرقى، قومى، قىلەوى و عائلىوى نىسبەتلىرە قىداولونمايدەر. (بونلر حقندە فضلە مەلومات، خرىپە تىبىتى خارچندەكى مساعىيە براقىلير.)

خلق بىلىكىسەندىن بىكەنن تربىوى ايشلەرە يول كوسترەك، نرەلردە، نە نوعدن اجتماعى و روھى حاللرەك بولندىغى، نرەلردە تىمىل قوتىك تەكشىف ايدىلەككى بىلدىرەك اولان بويلە بر نمونە، موضوعلرەك دەرینلشمەسى و آراشدىرمارك بوللغى نىسبەتندە دھا كوچوك ساحەلردە ياپىلەلەر. بوجشىد بر چالشمە سىياسىتى، اكر مەين امرلر و قرارلر

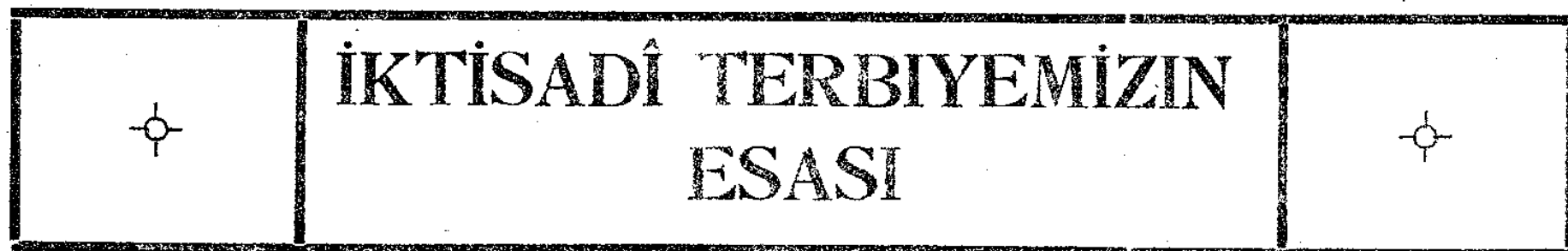
آلتىدە ارادەلى برشكلىدە اداره ايدىلىرسە ، مىلى بىرلىك نامىنە ، مىلى بىخسەمە نامىنە كەلجىدە جوق سويللى وخبرلى نتيجه آلدە ايدە جىمىز محققدر . ھەلە مملكتك شرق وبرقسم جنوب طرفلرى ايچىن نونتيجهلر ك وىرە جىكى قايدا ، ايكى قاتدر . زىرا ، يوقايدەدە سويلدىكىمىز كى ، آنادولونك غربى ، شىمالى ... ايچون ايسىتىدىكىمىز مىلى بىرلىك وضعيتى ايله ، دىكر مملكت كوشەلرى ايچىن دىلەدىكىمىز وضعيت بردكلدر . اولكىسىنى زمان كندىلىكندن ياپايلىر ، زمينك بعضى احترازى قىدلرلە حاضر اولدىغى سويلەنەبىلىر . فقط ايكنجى ايچون ايش اولە دكلدر . بورادە فضلە اولەرق حرثى تىمىلە شدتە احتياج وارددر . بونلر ك باشندە دىل برلىكى ايشى ، ھىچ دكلىسە تور ك دىلنە اجتماعى قدرت وتضيقنى حس ايتدىرە جىك برماھىت ويرمك مسئلەسىنى كوروروز . [1] حرف دە كىشىكلكى ، بو مسألەك بر آن اول باشار ئىلاسنە ياردىم ايدە جىك عواملى طاشىمقدرددر . بويلە جە روسەدە ، ماردىندە ، ازىمىردە ، استانبولە ، بتايسدە ... مملكتك مختلف نقطەلرندە مختلف شىكلردە كندىسىنى كوستردن ومنورلرى وقت وقت علاقەدار ايدن مىلى دىل برلىكى يوقانغى ، اورتەدن قالقار ، قالمىغە طوغرو يوز طوتار . طىبىي بوايش كندىلىكندن دكل ، فقط شعورلى بر مىلى تربيە ، مىلى بىخسەمە سياستك تطىقات ساحەسندە يورومىيە حاصل اولابىلە جىكدر . درنكجىلر وبوتون منورلر ، اوموزلرىنە يوكلىمىش اولان اجتماعى وظيفەك اغىرلغى ولزومنى ھەرزمان دوشىونملى ، قفالرندە طاشىدقلىرى مفكوردەرى توركلەكك ، آنجى محيطلرىنك حرثى تظاھەرلرىنە و بىنەسنە واقف اولماق ، يعنى خلق بىلكىسىنك مختلف وادىلرندە يوقلامەلر و طوبلامەلر ياقىمقە شائىتە قىل ايدىلەبىلە جىكى دائىما كوز او كندە طوتمايدىرلر .

« خلق بىلكىسى درنكى ، ؛ كورە جىكى بويوك ايشلر ك كوچوك فقط خانلى بر نمونەسى بىلەنلەرە قارشى ، شىمدىدن يوقايدە سويلدىكىمىز فعاليت طرزىنى بىخسەمە ايله ايشە باشلايەبىلىر . طىبىي بو ، ايلەكىن سانىلە جىكى قولاى دكلدر . فقط بردفعە باشلانىرسە مختلف منبەلردن دولت وفرد قوتلرىنك ، صرف ايدىلن مساعىيە ياردىمە قوشە جىكى محققدر . آلويرر كە ايشك فلسفەسىنى و ھىجائى قاورايلم . بويلە بر ھىجانك ايلك تجربەسىنى ، يوقايدە دىدىكىمىز كى ، كوچوك بر محيط اوزرندە ، مثلاً درنكك بولدىغى آنقرەدە ، ياقىمق قابلدرد . تجربە ، صوكرام ، ايش ايله اوغراشانلر ك تصحيحلارندن ،

[1] بو نودەن اجتماعى بر قدرت ك موجودىتىندەكى لزوم و ضرورتى آكلامق ايچىن استانبول جغرافيا انجمنىك نىشر ايتدىكى « روسە جغرافىاسى » نك 133 نجى صحىفەسى مىلى بر علاقە ايله او قويىكز .

اصلاحلارندىن كچر ، بوتون تور كيا شهرلرينك وقصبه لرينك ، كويلرينك فولقلورديك تدقيقلرى ايچون اى بر نمونه اولور . درنكك بو بويوك ومهم مملكت ايشنى ياپه جق قادار تعضو و تشكىلى اكال ايدنجه يه قادار ، عرض ايتديكمز نمونه يى حاضر لامق خصوصنده ياقين بر زمان ايچون الده ايدلمسى قابل كوچوك بر تجربه شكلى دها دوشونويورز : ايلك واورته مكتبلرك معلملرى آراسنده ايلكىن برفكر برلكى ايله برابر برايش بولومى كورونملى ، صوكرا بونك تحقنه چاليشمايدىر . بو تقديرده ايكى ، اوچ سنه لك تدريجى و ذوقلى بر چاليشمه ، معلملرك ياشادقلى محيطك جانلى و جانسز وارلغى ، بو وارلغك بوتون تشريح وفيزيولوژيىنى كوسترهن اجتماعى بر تدقيق خريطه سى ياراته جقدر . عىنى زمانده خلق بىلىكىسى فعاليتلرني مركزدن محيطه دوغرو كوتوره جك اولان بوچشيد چاليشمه ، درنك غايه سى ايچون اك مثبت و وعدكار بر پروگرام اولاجقدر .

ZİYAETTİN FAHRİ

اقتصادى فله بىلىكىسى ايله اقتصادى تربيه نك مناسبتى دار

كنيش معناده بوتون جمعيتى ، ياشايان ماضيسى ايله برابر قاورايان خلق بىلىكىسنىك موضوعى غايت واسعدىر و بر برندن چوق فرقلى مسئله لرى احتوا ايدىر . هر هانكى بر علم شعبه سى كى مستقل بر ساحه يى قوجا قلاماز . خلق بىلىكىسى اختصاصلشمش بر علم دكدرد . دها زياده خلقه عائد مختلف جنس حادثه لرى طوپلايان بر ديوشيريجى يه ؛ اوت بر تشبيه ايله ، اجتماعى علملره مالزمه توزيع ايدىن بويوك وزنكىن بر مالزمه ده پوسنه بگزهر . خلق بىلىكىچيلرى ده بو معظم ده پونك تسلم ، تصنيف و توزيع مأمورلرى صاييليرلر .

مملكتك استحصال و مبادله ساحه سنده خلقك تماماً مى دامعاسنى طاشيان فعاليتلرى و بو فعاليتلرك تاريخى شكللرني ، مختلف منطقه لرده كى تظاهىرلرني تدقيق و مطالعه ايتك ايسته ين بر اقتصادجى ، بويلا بر مالزمه ده پوسنه شدتله محتاجدر . خلقك اقتصادى فعاليتلرندى استاستيكه داخل اولمايان خصوصيتلر واردر . بونلر رقىرله كوستريله مزىلر .